№ 119 ԿԻՐԱԿԻ 2 ՅՈՒՆԻՍԻ

1913

ԲԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ 2 ՅՈՒՆԻՍԻ № 119

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի։
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը։
Մեր հասցեն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ»
Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւնն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողանոցին 10—20 կոպ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

Սօֆիա Ստեփանեան՝ զաւակներով—Հռիփսիմէ, Շուշանիկ, Մարիամ, Մարգարիտ, Յովսէփ՝ իր ամուսնով, Վարդան, Հայկ և Կոստանդին Մանդինեանները յայտնում են ազգականներին, ծանօթներին և ընկերներին՝ առաջինն իր թանգագին ամուսնու, իսկ միւսներն իրանց սիրելի հօր՝ Ներսիսեան դպրոցի նախկին ուսուցիչ՝

ԱՄԻՐԱՆ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ մայիսի 28-ին։ Մարմնի յուղարկաւորութիւնը այսօր, կիրակի, յունիսի 2-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Շելկօվնիկօվսկայա փող. № 10) դէպի Վանքի մայր-եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

443. 3—3

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է Ընկերութեան անդամներին

ԲԵՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻՉ

ԱՄԻՐԱՆ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆԻ

մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ մայիսի 28-ին։ Յուղարկաւորութիւնը կիրակի, յունիսի 2-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Շելկօվնիկօվսկայա փողոց № 10) դէպի Վանքի մայր-եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։

455. 1—1

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ԲԱՇԻՆՋԱՂԵԱՆԻ ՆՈՐ ՆԿԱՐՆԵՐԻ

Բաց է Ձմերային Ժողովարանում առ. ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 6-ը։

առ. 441. 5—5

ՂԱՐԱԲԱՂԻ թեմական առաջնորդ ԶԱՒԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ձեռնարկութեամբ ներկայ տարվայ յունիսի 15-ից մինչև օգոստոսի 15-ը Շուշու թեմական դպրոցում բացվելու են

„Հանրամատչելի երգ-երաժշտական դասընթացներ“

ուսուցիչ-ուսուցչուհիների և այլ անձանց համար։ Դասընթացներում աւանդվելու են հայկական և եւրոպական ձայնագրութիւն, տարրական երաժշտական թէօրիա և հարմօնիա, սոլֆեջիօ, դաշնամուրի դասեր և այլն։ Դասախօսվելու են դպրոցական երգեցողութեան, հայ և ընդհանուր երաժշտական պատմութիւնից։ Դասընթացները ղեկավարելու է Ե. ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԸ։ Պարապմունքի առարկաների համար (երգեցողութիւն, դաշնամուր և այլն) հրաւիրված են նաև երգչուհի օր. ՍԱԹԵՆԻԿ ԱԼԱՃՎԵՐԴԵԱՆ և պ. Ս. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ։ Դասընթացների ուսման վարձն է ընդամենը 10 ր.։

Դիմել Յարութիւն ա.-ք Վարդապետեանցին. Шуша. Благочинному Арутюну Вардапетяну.

(հ. կ.) առ. 439. 3—2

ՆԿԱՐԻՉ

Ա. ՖԷԹՎԱՃԵԱՆԻ

ԱՆԻԻ ԱԼԲՈՄԸ

գունատիպ

Լոյս տեսած Վիէննայի Գոտֆրիչէ Քոնատ Ինդուստրի Կայսերական Ընկերութեան տպարանում։

ԾԱԽՎՈՒՄ Է Թիֆլիսում. մեծաքանակ—Մանթաշեանցի խանութում (Մադաթեան կղզի). իսկ հատով—«Բլան է Նուար» խանութում և «Գուտենբերգ» գրավաճառանոցում։

Գինը—հատով՝ 1 ր. 20 կ., մեծաքանակ գնողներին զեղչ 20%.

(հ.կ.) առ. 423. 25—3

КНАРЪ-ԲՈՒԺԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՐԱԲՈՒԺԱԿԱՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Ռտիշչէվսկայա 13, տէլէֆօն 4—21.

Ընդունելութիւն թէ կանանց և թէ ներքին, նոյնպէս և վիրաբուժական կարիք ունեցող միայն стаціонаръ հիւանդների (բացի վարակիչ և հոգեկան հիւանդութիւններից), վաղօրօք գրվելու պայմանով։

Ընդունելութիւն կանանց, ներքին և մանկական հիւանդութիւն ունեցող երթեւեկ հիւանդների, ամեն օր՝ ցեր. ժամը 11-ից մինչև 12-ը։

Ընդունելութիւն պրոֆ. Մ. Ս. Սուբբոտինի կողմից վիրաբուժ. կարիք ունեցող հիւանդների, վաղօրօք գրվելու պայմանով, երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը ցեր. ժամը 1—2-ը։

Հիւանդանոցի բժիշկները

Ա. Ա. Յարութիւնեան, Ն. Ն. Վեսելօվզօրօվ, Վ. Ա. Ջակրժէվսկի, Ի. Գ. Կալամկարեան, Ա. Ա. Նովիցկիյ, Գ. Ն. Տէր-Ներսէսեան, Ն. Զ. Ումիկեան, Ա. Ր. Փիշէր, Ս. Պ. Շահպարոնեանց։ Կօնսուլտանտ՝ պրօֆեսօր Մ. Ս. Սուբբոտին։

(հ.կ.) առ. 779. 100—59

По умѣреннымъ цѣнамъ
Новѣйшихъ изящныхъ рисунковъ.
ПОЛНОМѢРНЫЕ

ОБОИ

ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.

357. 50—9 (հ. կ.)

ԲԺԻՇԿ

ՄԱԿԱՐԵԱՆՑԸ

Մայիսի 15-ից վերսկսեց հիւանդների ընդունելութիւնը

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ

Մասնագիտաբար—միզասեռական, վեներական, սիֆիլիս և կաշուի հիւանդութիւններ։

Հասցէն՝ Верхній бульваръ, д. Зипаловой.

(օ.մ.) առ. 401. 20—6

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Մ. Ի. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Օգնական Prof. Posner-ի

Ընդունում է միզասեռական (վեներական) հիւանդներին Բեռլինի իր խորհրդակցական կաբինէտի և պրօֆ. Պոզների կլինիկայի մէջ։ Տալիս է նաև խորհուրդներ միւս մասնագիտութիւնների վերաբերեալ։

Հասցէն՝ D-r Muradoff Berlin. Iohannisstr. 15 (an der Friedrichstrasse). Telefon amt Norden 113—19.

(կ.) առ. 830. 0—25

ԲԺԻՇԿ

ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ

Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։

Հասցէն՝ Ռտիշչէվսկայա № 1.

առ. (ե.հ.կ.) 4. 100—61

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Կ. Պօլից հեռագրում են, որ [illegible]

Կ. Պօլից հեռագրում են, որ [illegible]

Թիւրքական նախագծով, Հայաստանում գործադրվելու են Բեռլինի դաշնագրից ընդգծված բարենորոգումները։

—

«Н. Вр.»-ի «Հայկական գործերը» խորագրով յօդուածի մէջ ասված է.

«Հայ ազգաբնակութեանը փրկելը Էրզրումի վիլայէթում հանդիսանում է ռուսական արտաքին քաղաքականութեան խնդիր, որովհետև միայն դրանով կարելի է ապահովել մեր կովկասեան երկիրները հարաւային արշաւանքից։ Թիւրքիայի իսկական քաղաքականութեան հիմունք հայկական երկիրներում ներկայանում են անտեսական քայքայումն ու իրաւական անապահով վիճակ։ Դրա դէմ մաքառել անհնարին է, քանի որ դատարանն ու ու վարչութիւնը թիւրքերի ձեռքումն է։ Թիւրք դիւանագէտները պէտք է ամենից առաջ պնդեն գործադրելու այն հաստատուածական կառավարութիւնը, որպիսին արդէն գոյութիւն ունի Թիւրքիայի միւս նահանգներում։ Պաշտօնեաները, դատաւորները, ժանդարմները պէտք է նշանակվեն այնպէս, որ ամեն մի պաշտօնեայի կամ ժանդարմ-մահմեդականի ընկնէ մի հայ, իսկ գործադիր մարմնի գլուխ պէտք է կանգնած լինի գերագոյն կոմիսար կամ գեն.-նահանգապետ եւրոպացիներից»։

—

Կ. Պօլսում հրատարակվող թիւրքական «Վազիֆէ» թերթը գրում է, թէ Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպան Գիրսը օսմ. կառավարութեան արտաքին գործերի մինիստր Հալիմ փաշային ցանկութիւն է յայտնել, որպէս զի Թիւրքիան հոգայ օր առաջ բարենորոգումներ մըտցնել հայաբնակ նահանգներում, որպէս զի այդպիսով առաջն առնվի հայկական հարցի արծարծման, մանաւանդ որ, Գիրսի ասելով, ռուսական կառավարութիւնն էլ այս միջոցիս բնաւ չէ ցանկանում, որ հայկական խնդիր ծագի։

ՀԱՅԱԲՆԱԿ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՈՒՄՆ ԵՒ Բ. ԴՈՒՒԸ

Կ. Պօլսում հրատարակվող գերմանական «Osm. Lloyd» թերթը, հաղորդելով որ Բ. Դուռը ներկայումս զբաղված է Ասիական Թիւրքիայում մտցվելիք բարենորոգումների հարցով, յայտնում է, թէ հայկական վեց վիլայէթների համար նշանակվելիք ընդհ. քննիչի մօտ պէտք է գտնվի արտասովոր մի ընդհ. ժողով, բաղկացած երեք իսլամից, երեք հայից և մի քաղդէացուց։ Այդ մարմնի նախագահը լինելու մի անգլիացի, որ լինելու է միևնոյն ժամանակ և խորհրդականը ընդհ. քննիչի։

Իսկ թիւրքական «Սաբահ» թերթի տեղեկութիւնների համաձայն՝ յիշեալ վարչական կազմին յանձնվելու են հայաբնակ ոչ թէ վեց վիլայէթները, այլ չորսը։ Բացի դրանից ընդհ. քննիչին կից գործող խառն յանձնաժողովը պիտի ունենայ հետևեալ կազմը. 3 իսլամ, 2 հայ և 1 քաղդէացի անդամներ, որոնց պիտի նախագահէ ընդհ. քննիչի օգնականը, որը լինելու է անգլիացի։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

—о—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

(Առաջնորդող յօդուած «Новое Время» լրագրի)

—

Նախորդ յօդուածների մէջ մենք նկարագրեցինք այն սարսափելի դրութիւնը, որի մէջ ներկայումս գտնվում են թիւրքաց հայերը։ Սակայն սխալ կը լինէր կարծել, որ մենք պաշտպանում ենք անհրաժեշտութիւնը եւրոպական և, մասնաւորապէս, ռուսական միջամտութեան՝ հայկական գործերի մէջ—բացառապէս նրա համար, որ հայերը վատ են ապրում Էրզրումի վիլայէթում։ Ի հարկէ, մարդասիրութիւնը ունի իր օրէնքները և պահանջները. մարդասիրութեան տեսակէտից չափազանց անհաճոյ է և ագեղ, որ թիւրքաց կառավարութեան որոշ մասում կանայք ենթարկվում են բռնաբարութիւնների, իսկ տղամարդկանց կոտորում են, ինչպէս կատաղած շների։ Բայց մարդասիրութեամբ չէ կարող սպառվել մի մեծ պետութեան արտաքին քաղաքականութիւնը. ինչ արած, հօ Ռուսաստանը չէ կարող, վերջ ի վերջոյ, զբաղվել այն հարցով, թէ որտե՞ղ և ու՞մ են կոտորում։ Եւ, առհասարակ, պէտք է ընդունել իբրև ակսիօմ, որ միայն մարդասիրութեան նկատումներով թելադրված քաղաքականութիւնը՝ երբէք ոչ երկարատև է լինում, ոչ ամուր։ Այդպիսի քաղաքականութիւնը թառամում է նոյնքան արագ, ինչպէս թառամում են սրտի ջերմ բռնկումները։

Հայկական հարցի էութիւնը—ինչպէս նա ձևակերպվում է ներկայ րոպէին—կայանում է նրա մէջ, որ Ռուսաստանին շահաւէտ է և անհրաժեշտ իրական միջոցներ ձեռք առնել հայերի պաշտպանութեան համար թիւրքական բռնութիւններից։ Բաւական է թռուցիկ ակնարկ գցել այն Փոքր-Ասիայի քարտէզի վրա, ուր, ճակատագրի կամքով, փոխադրվում է օսմանեան պետութեան ծանրութեան կենտրոնը։ Փոքր-Ասիայում հայաբնակ երկիրները ներկայացնում են այն հիմնական հանգոյցը, որ միացնում է մի կողմից Միջին-Ասիայի թիւրքական տիրապետութիւնները Սիրիայի հետ, իսկ միւս կողմից—ներկայացնում է իրանից պատրաստ կամուրջ այն ապագայ նուաճումների համար, որ պանթիւրքիզմը կարող է առաջ մղել մեր կովկասեան և անդրկովկասեան թաթարների կողմը։ Չը պէտք է մոռանալ, որ նոյնիսկ ներկայումս աւելի քան 400 պատանիներ ռուսական թաթարներից սովորում են Կ. Պօլսի բարձր դպրոցներում։ Եթէ մենք հաշւենք, որ թիւրքեր Փոքր-Ասիայում մօտ 8 միլիօն ունենք, իսկ թաթարներ (թիւրքեր) Կովկասում՝ 3 միլիօն և Հիւսիսային Պարսկաստանում՝ մօտ մէկ ու կէս միլիօն, ապա կը տեսնենք, որ թիւրքաց սուլթանը ներկայումս ունի Փոքր-Ասիայում տարրեր՝ կազմելու համար մի շատ միատեսակ և հզօր դառնալու կարող ուժեղ պետութիւն՝ 13 միլիօն ազգաբնակութեամբ. բաւական է միայն ջնջել այն մի միլիօն հայերին, որ սեպի նման խրվել է մեր Կովկասի և Փոքր-Ասիայի միջև։ Երբ հայ ժողովրդի ընդդիմադրութիւնը վերջնականապէս խորտակվի, Կ. Պօլիսը կը փոխադրէ հայկական տափարակի վրա այն զինուորական պատրաստութիւնները, որոնք նրան այսուհետև պէտք չեն Եւրոպայում, և կը ստայանայ Կովկասի սահմանի վրա մի այնպիսի ամրոց, որի հետ շատ դժուար կը լինի գլուխ գալ։

Անկասկած է, որ բոլոր այս ճշմարտութիւնները շատ լաւ և վաղուց հասկացված են Կ. Պօլսի թիւրքերի կողմից։ Այժմ այլ ևս գաղտնիք չէ, որ առաջին փորձերը՝ մտցնել հայկական րէֆօրմները՝ բղխում էին—ինչքան էլ դա տարօրինակ է հնչում—սուլթանից։ Եւ սակայն, եթէ մենք մտքով դիմենք 1877 և 78 թւականներին, ապա կը հասկանանք, որ այդ րոպէին թիւրքերին ուրիշ բան չէր մնում անելու, քան ապաղգայնացնել Հայաստանը։ Ռուսական զօրքերը պատերազմի ժամանակ հասան մինչև Երզնկա. ճանապարհը դէպի Սըվազ նրանց համար բաց էր. տեղական հայ ժողովուրդն ամեն տեղ նրանց ընդունում էր ոգևորված։ Սուլթանին ուրիշ ճար չէր մնում կռւելու ճնշող ռուսական ազդեցութեան դէմ, քան գրաւել դէպի հայկական գործը եւրոպական մեծ պետութիւնները, մանաւորապէս Անգլիան։ Հետևանքն այն եղաւ, որ հայոց պատրիարքի առանձին քայլերը գրեթէ թելադրված էին սուլթանի գործակալներից։ Բայց հայերի համար այդ նպաստաւոր տակտիկան երկար չը տևեց։ Բ. Դուռը շուտով համոզվեց, որ ռուսները չեն ցանկանում (կամ չեն կարողանում) պատշաճաւոր կերպով օգուտ քաղել իրանց շահաւէտ դրութիւնից։ Մեր զօրքերը յետ դարձվեցին։ Եւ Կ. Պօլսի քաղաքագէտների ասիական խորամանկութիւնը հնարեց, հայոց հարցի վերաբերմամբ, մի նոր, այսպէս ասած, երկրորդ տակտիկա. իսկ այդ տակտիկան կայանում էր նրա մէջ, որ որոշվեց կամ բոլորովին ջնջել միլիօնաւոր հայկական ժողովուրդը կամ, յամենայն դէպս, այնքան տկարացնել քաղաքականապէս և անտեսապէս, որ հայերը դադարեն արգելք լինել պանթիւրքիզմի համար։ Հայերի ժառանգները և, այսպէս ասած, յաջորդները նախանշանակված էին քիւրդերը։ Թէև քիւրդերը ցեղակից չեն թիւրքերին, սակայն նրանք շատ հեշտութեամբ ենթարկվում են օտտոմանիզացիայի. հետևաբար, թիւրքաց կառավարութիւնը բոլորովին կարող էր յոյս դնել, որ քիւրդերը կը գրաւեն հայկական հողերը և յետոյ, իրանց հերթին, կը կլանվեն թիւրքական ցեղերից։

(Կը շարունակվի)

ԹԻՒՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

(Առաջնորդող թիւրքական «Ազմ» թերթի)

—

Կը հաստատենք Եգիպտոսի նախկին մինիստրներէն (?) Պօղոս Նուպար-փաշային՝ արևելեան նահանգներու խնդիրը հետապնդելու մասին մեր գրածները։

Մեր գրածներուն ստուգութեանը ապացոյցներն են հայոց ազգային ժողովին լուռ թիւն պահելը, ինչպէս նաև անգլիական կարևոր թերթերուն գործածած լեզուն։ «Մանչեստր Կարդիանի» մայիս 15 թւով խմբագրականն ալ մեր ըսածը կը հաստատէ։ Մէկ խօսքով, կասկած չկայ որ արևելեան նահանգներու խնդիրը Լօնդօնի դեսպանաժողովին առջև պիտի դրուի։

Օսմ. հանրային կարծիքը ասոր համար բնաւ չահաբեկիր։

Արևելեան նահանգները Թիւրքիոյ ամենէն թանկագին նահանգներն են։ Հոն բարենորոգում ներմուծելը բոլոր օսմանցիներուն համար պարտականութիւն մըն է։ Այդ նահանգներուն մէջ մենք բարենորոգումը հայերուն հաշւոյն համար չէ, որ պիտի ընենք, այլ բոլոր օսմանցիներուն, մասնաւորաբար իսլամներուն համար։

Բարենորոգումի առաջարկին Արևելքէն կամ Արևմուտքէն գալուն մէջ խնդիր չկայ. պէտք չէ մոռնալ, որ Թիւրքիա, հակառակ իր ըրած հողային կորուստներուն, այսօր տակաւին իր ձեռքն ունի երկու երեք կայսրութեան բաւելու չափ հող։

Տարակոյս չկայ, որ այս ընդարձակ հողը մշակելով և արդիւնաբերելով 20—30 տարիէն նորէն պիտի կրնանք մեծ տէրութիւն մը ըլլալ։ Մեր հայ հայրենակիցներուն աղաղակին, հետապնդումներուն համար մենք ցաւ չենք զգար։ Մենք ալ կուզենք, որ հայերը իրենց ցաւերը պատմեն, պէտքերն ըսեն։ Տակաւին ձեռքերնիս ապացոյց մը չունինք, որ հայերուն հարազատ օսմանցի ըլլալուն, օսմանեան թագին վրայ թանկագին գոհար մը ըլլալնուն մասին կասկած ունենանք։ Մենք մեր հայ հայրենակիցներուն ոչ՝ թէ իրենց ցաւերը պատմած ատեննին, այլ լուռ կեցած պահուն պէտք է ցաւ զգանք։ Որովհետև եթէ լուռ կենան, ասիկա ցոյց կուտայ, որ ուրիշ կողմ մը յառած են և խօսքէն, աղաղակէն ուրիշ միջոցներու դիմած են, և այն ատեն պէտք է մենք սրտաբեկ զգածուինք։ Մենք մեր հայ հայրենակիցներուն հետ ցաւի ընկեր ենք, և անանկ ընկեր մը, որ շահուն հարիւրին 75-ը մեզի, այն է՝ թիւրքերուն, քիւրդերուն, իսլամներուն բաժին կիյնայ։ Միթէ ասանկ ընկերակցութեան մը մէջ մէկ ընկերոջ կողմէ՝ բարենորոգումի համար եղած պահանջին կարելի՞ է ծուռ աչքով նայիլ և թիւր մեկնութիւն տալ։

Արևելեան նահանգ ըսելը իսլամներուն էն ուժով, էն ամուր նահանգն ըսել է։ Այդ նահանգին զաւակներէն պիտի դարմանենք այն կորուստը, զոր Ռումէլիի մէջ կրեցինք։ Այդ նահանգները մեզի համար անգին գանձ մըն է։ Այդ գանձը գտնելու համար մեզի օգնողներուն շնորհապարտ ենք։ Ո՞ւր մնաց, որ այդ նպատակին հասնելու համար մեր գլխուն պոռացողներուն հանդէպ վիշտ զգանք և անոնց շարժումներուն համար վախ յայտնենք։

Աբդիւլռահման Ադիլ-բէյ

(«Բիւզանդիոն»)

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍՐԻ ՀԵՌԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 մայիսի

Բեռլին.—Կենտրոնի օրգան «Գերմանիան» ասում է. «Պէտք է անկեղծօրէն շնորհակալ լինել ռուսական քաղաքականութեան ղեկավարներին դէպի բալկանեան հարցը ցոյց տուած անկողմնապահ ու հաւասարակշիռ վերաբերմունքի համար։ Սազոնովի ծառայութիւնները խաղաղութիւնը պահելում չեն մոռացվի։ Շնորհիւ ռուսական քաղաքականութեան դաշնակից կաբինէտների վրա ունեցած կարող ազդեցութեան, կարելի է յուսալ, որ վիճելի հարցերը շուտով կը լուծվեն»։

Քրիստոնէական սօցիալիստների օրգան «Աւստրիան», ընդգծելով Կայսրի հեռագրի բնագրի ահագին նշանակութիւնն ու կարևորութիւնը, մատնանշում է, որ այդ հեռագրի մէջ առաջին անգամ պանսլաւիզմը հռչակվում է եւրօպական մեծ պետութեան ձեռքով քաղաքական սկզբունք։ Այս նոր դրութիւնը չը պէտք է քննել իբրև եռապետեան դաշնակցութեան դիպլօմատիայի տարած աչողութիւն. դա, աւելի շուտ, արգասիքն է եռապետեան համաձայնութեան պետութիւնների խոշոր աջողութեան՝ Աւստրիային չէզոքացնելու հետամուտ քաղաքականութեան մէջ։

—

Լօնդօն.—«Վէստ. Գազէտը» ասում է. «Սլաւօն ժողովուրդների գերագոյն ներկայացուցչի խօսքերը անտես առնել չէ կարելի։ Ռուսաց Ցարի քայլը միաբան պաշտպանութեան է հանդիպում բոլոր մեծ պետութիւններից, որոնց թւում և Աւստրիայից։ Դաշնակիցները չը պէտք է կարծեն, թէ սկսված վէճ ու կռիւը վերաբերում է սոսկ իրանց»։

Բոլոր լրագիրները ողջունում են Թագաւոր Կայսրի հեռագիրը, յայտնում են, որ նա չափազանց փոխեց իրերի դրութիւնը Բալկաններում, հաւատում են, որ նրանից յետոյ, երբ Ցարը ասաց Իր խօսքը, երկպառակութիւնները կը վերջանան։

Թագաւոր Կայսրի հեռագիրը թողեց գեղեցիկ տպաւորութիւն։ Տեղիս քաղաքական շրջանները գնահատում են ստեղծված դրութիւնը լաւատեսութեամբ։ Յոյս կայ, որ այսուհետև Բալկաններում խաղաղութիւնը ապահովված է։

—

Վիեննա.—Լրագիրները գոհունակութիւն են յայտնում սերբ-բուլղարական [illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԱԹԵՒՈՒՄ

(Տպաւորութիւններ)

[illegible]

[illegible]

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ [illegible]

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 մայիսի

Բէլգրադ.—Արտասահմանեան մամուլի տեղեկութիւնները գահաժառանգ արքայազնի կեանքի դէմ կատարված մահափորձի մասին յերիւրանք են։

Պաշտօնական «Սամօուպրավան» գրում է. «Սերբիան կառավարութեան, սկուպշչինայի և համայն ժողովրդի միաբան համաձայնութեամբ պաշտօնապէս կողմնակից եղաւ նուաճված երկիրները բաժանելու առաջարկութեան։ Այդ հայեացքի պաշտպանութիւնը իւրաքանչիւր սերբի սրբազան պարտականութիւնը պէտք է հանդիսանայ։ Հաւատալով իր պահանջների արդարութեանը, ընդառաջելով վիճելի հարցի խաղաղ լուծմանը և յոյս դնելով դաշնակիցների արդարացի վերաբերմունքի վրա, Թագաւորական կառավարութիւնը վճռեց առաջարկել Բուլգարիային անմիջապէս կրճատել զօրքը քառորդով, ներկայ՝ նրա կողմից՝ վիճելի հարցերի խաղաղ լուծմանը սպառնող վտանգը խափանելու նպատակով։ Այդ առաջարկութեամբ Սօֆիա է մեկնել դեսպան Սպալայկօվիչը»։

Պաշիչին հարց տուին սկուպշչինայում, թէ արդեօք մեծ պետութիւնները միջամտե՞լ են սերբ-բօլգարական վէճի հարցում և մտադիր չէ՞ կառավարութիւնը զիջումներ անել։ Պաշիչը պատասխանեց, որ մեծ պետութիւնները տակաւին քայլեր արած չեն միջամտելու, բայց, որքան յայտնի է, մտադիր են առաջարկութիւն անել զինաթափութեան և դաշնակիցների զօրքերը կրճատելու մասին. կառավարութիւնը անյողդողդ կը յենվի սկուպշչինայի կայացրած վճռին և [առանց] սկուպշչինայի հաւանութեան ոչինչ չի ձեռնարկի։

—

Լօնդօն.—Րէյտերը տեղեկացաւ, որ դեսպանները աւելի նպատակայարմար համարեցին դրութիւնը պարզելու համար ինչպէս դաշնակիցների փոխ-յարաբերութիւնների հարցում, այնպէս և Յունաստանի ապագայ գործելակերպի խնդրում պնդել արագ վճիռների վրա։ [illegible]

Բուխարեստ.—«Ռոմինեայ» գրում [illegible]

[illegible]

է, որ թէև Բուլղարիան ամէն ջանք կը գործադրէ խաղաղութիւնը պահելու համար, [illegible]

Սօֆիա.—Կարծիքը [illegible] Մինիստր-նախագահ կը լինի Դանեւը. բոլոր նախկին մինիստրները — բացառութեամբ երկուսի — պահում են իրենց պորտֆէյլները։

—

Աթէնք.—Արքայազն Նիկօլան մեկնեց Սալօնիկ, որտեղից կանցնէ Պետերբուրգ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 մայիսի

Պետերբուրգ.—«Կօնտան» հիւրանոցում առևտրա-արդիւնաբերական կազմակերպութիւնները և ռուս-իտալական առևտրական պալատը ճաշ տուին իտալական պատգամաւորութեանը։

—

Պետերբուրգ.—Իտալական պատուիրակութեան պարագլուխ կոմս Րոսսին այցելեց արտաքին գործերի մինիստրին, յետոյ ամբողջ պատուիրակութիւնը այցելեց Պետական Խորհրդի չինովնիկներ։

—

Հռոմ.—Իտալական պատգամաւորութեանը ցոյց տրված ընդունելութեան առիթով, «Տրիբունան», ընդգծելով երկու ժողովուրդների տրադիցիօն կապը, յոյս է արտայայտում, որ ռուս արդիւնաբերողները կայցելեն Իտալիա՝ սրա արդիւնաբերութեանը ծանօթանալու համար. փոխադարձ ծանօթութիւնը առաջ կը բերէ փոխադարձ օգուտ։

—

Պարիզ.—Պատգամաւորների պալատում շարունակվում է զինուորական օրինագծի քննութիւնը։ Պատասխանելով անցեալ նիստում Լէ-Ֆէվրի ուղղած հարցապնդման, թէ պատերազմի դէպքում Ռուսաստանը չի աճապարի օգնել Ֆրանսիային երկաթուղային ճանապարհների պակասութեան պատճառով, գեներալ Պուդուայն յայտնեց, որ Ռուսաստանի ժամհաս աջակցութեանը չը հաւատացողները ֆրանս-ռուսական դաշնակցութիւնը սխալ են յատարարում։ Լէ-Ֆէվրը եռանդով առարկեց և յայտնեց, որ երբէք չէ կասկածել Ռուսաստանի հաւատարիմ ու անկեղծ լինելուն, չի կարելի խօսել դաշնակցութեան սնանկութեան մասին՝ միայն ճանապարհների թերի հաղորդակցութեան առիթով (ուժեղ ծափեր)։

Նանսիի պատգամաւոր Դրիանը ասաց, որ նրան յայտնի է, թէ սեպտ. 11-ին, այն օրը, երբ երկամեայ ծառայութիւնը աւարտած զինուորները պէտք է արձակվեն, զինուորները ցոյց են անելու, պահանջելով արձակել իրանց տուները, և հարցնում է, թէ ինչպիսի միջոցներ է ձեռք առնելու կառավարութիւնը յեղափոխական կազմակերպութիւնների դէմ։ Հակամիլիտարիստների մասին ուղղված հարցապնդման քննութիւնը յետաձգվեց ուրբաթ օրվան։

—

Բեռլին.—Րէյխստագը երկրորդ ընթերցումից յետոյ ընդունեց զինուորական ուժերը աւելացնելու օրինագիծը և հաւանութիւն տուեց երեք հեծելագունդ կազմակերպելուն, փոխարէն կառավարութեան պահանջած վեցի։ Օրինագծի դէմ ձայն տուին լեհերը և սօցիալիստները։

Աւտօմօբիլային ակումբները ողջունեցին Թագաւորական զոյգին Թագաւորութեան յօբելեանի առիթով։ Մօտ 500 աւտօմօբիլ՝ զարդարված ծաղիկներով՝ շքերթով անցան կայսրի և կայսրուհու առաջից։

—

Վիեննա.—Պատգամաւորների պալատում լեհական կօլօյի անդամները հարցապնդում ներկայացրին այն մասին, թէ բալկանեան յաղթող պետութիւնները կարող են վտանգաւոր զէնք դառնալ ռուսական քաղաքականութեան համար Աւստրօ-Ունգարիայի շահերի նկատմամբ։ Հարցապնդումները խորհուրդ են տալիս կառավարութեանը խոչընդոտ լինել այսուհետև Թիւրքիայի թուլացմանը. սակայն Թիւրքիային մերձենալը բնաւ չը պէտք է բացասական մտքով ազդէ Աւստրօ-Ունգարիայի և բալկանեան պետութիւնների տնտեսական յարաբերութիւնների զարգացման վրա։ Առաջարկվում է աւելացնել հիւպատոսների թիւը Փոքր-Ասիայում ու բարելաւել Փոքր-Ասիայի հետ հաղորդակցելու եղանակները։

—

Կահիրէ.—Խրդիվի հետ ընդհարվելու պատճառով հրաժարական տուեց օսմանեան գլխաւոր կոմիսար Բէհաֆփաշան։

—

Բէյրութ.—Քաղաքում անհանգիստ դրութիւն է այս շաբաթում գործված մի քանի սպանութիւնների պատճառով։ Գաղթականութիւնը սաստկանում է։

—

Լօնդօն.—Երեկոյեան Էնդրիւ-Հօլէյում կայացաւ ունիօնիստների բազմամարդ միտինգ, որ ցնծագին ողջունեց սըր Կարսօնի կոչը՝ դիմադրելու հօմրուլի գործադրութեան, անհրաժեշտութեան դէպքում նոյնիսկ զէնքը ձեռին։

—

Տէտուան.—Բուսֆիի մօտերը ընդհարում եղաւ բեդուինների հետ։ Սպանացիներից սպանվեցին մի պօրուչիկ և 20 զինուոր, վիրաւորվեցին 6 օֆիցեր և 45 զինուոր։ Բեդուինների կորուստները չափազանց մեծ են։

—

Մադրիդ.—Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն, «Գեներալ Կօնչա» ռազմանաւի հրամանատարը սպանվել է։ Մարօկկօցիները գերել են 9 մարդ. 3 նաւաստի անհետացել են։ 13 վիրաւորի փոխադրել են «Լաուրիա» նաւը։

—

Տանժէր.—Լուրերին նայած, Տուդլի շրջանում տեղի ունեցած կռւում սպանվել են 52 մարդ, որոնցից մինը օֆիցեր է. վիրաւորվել են 109 հոգի։

—

Բուդապեշտ.—Պատգամաւորների պալատը միաձայն նախագահ ընտրեց նախկին փոխ-նախագահ Բօէտին։ Օպպօզիցիան բացակայ էր։

—

Վիեննա.—Պատգամաւորների պալատը սկսեց ժամանակաւորապէս բիւջէի երկրորդ ընթերցումը։

ՄԵԾ-ՎԷԶԻՐԻ ՍՊԱՆՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

31 մայիսի

Կ. Պօլիս.—Տեղի ունեցաւ Մահմուդ-Շէվքէթ-փաշայի թաղումը։ Վէգիրը թաղվեց «Ազատութեան բլուրի» վրա։ Սուլթանի կողմից թաղմանը ներկայ էին նրա երկու որդիքը։

Մահմուդ-Շէվքէթի սպանութեան առիթով կատարվեցին մօտ 150 ձերբակալութիւններ. կալանաւորվածների թւում են պաշտօնաթող գեներալներ և «Ալեմդար» լրագրի հրատարակիչները։ Ոստիկանութիւնը պարզեց, որ Մահմուդ-Շէվքէթի սպանութիւնը կատարվեց ոմն Նազըմի և Զիապէրտէֆի ձեռքով, որոնց աջողվեց անյայտանալ։ Դաւադրութեան նախաձեռնողն է Աբդիւլ-Համիդի դեսպան Շէրիֆ-փաշան, որ պաշտօնավարում էր Ստոկհօլմում, իսկ այժմ բնակվում է Պարիզում։

Մահմուդ-Շէվքէթ-փաշայի սպանողները, որոնց թիւը հինգ են համարում, սլացան աւտօմօբիլով, որ յետոյ դատարկ գտնվեց Շիշլի արուարձանում։

Վերջին օրերս ոստիկանութիւնը կալանաւորեց 65 կասկածելի մարդու։ «Մ. և Ա.» կոմիտէի ակումբը և ունիօնիստների կուսակցութեան ականաւոր անդամների տները պաշտպանում են զինուորական պահակախմբերը խուժանի հնարաւոր յարձակման դէմ։

—

Լօնդօն.—Մեծ վէզիրի սպանութեան առիթով «Վէստմինստէր Գազէտ» օրաթերթը ասում է. «Մինչև չը վերջանայ յեղափոխական և հակա-յեղափոխական խռովութիւնը, Թիւրքիայի ապագան անյուսալի է»։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 15 մայիսի

Վարժապետանոցի հարցը տակաւ բարդ հանգամանք է ստանում։ Ինչպէս նախորդ նամակներովս յայտնել եմ, տեսուչ Մինասեանը արձակել էր իր դէմ բողոքող 22 աշակերտներին, հարցի մասին գրելով Միացեալ Ընկերութեան տնօրէն խորհրդին։ Դրանից յետոյ մի ուրիշ թռուցիկով դուրս եկան 50 երիտասարդներ խիստ բողոքով տեսչի դէմ կէս սպառնալիքով, իսկ երէկ [illegible]

Վ Ա Ր Դ Ը

(Ցուցքեննելից)

—

Օգոստոսի վերջին օրերն են... Աշունն եկել է արդէն։

Արևը մայր է մտել։ Ցանկարծակի, ուժգին տարափը առանց հրացի ու կայծակի հէնց հիմա տարվեց անցաւ մեր լայն տափարակի վրայով։

Տան առաջ պարտէզն այրվում, ծխում էր, ամբողջովին ողողված արշալոյսի հրդեհով և անձրևի հեղեղով։

Հիւրասենեակում սեղանի առաջ նստած՝ նա նայում է պարտէզին կիսախուփ դրան արանքից։

Ես գիտէի, թէ ինչ էր կատարվում նրա հոգում։ Ես գիտէի, որ ոչ երկարատև, սակայն տանջալից մաքառումից յետոյ՝ նա հէնց այդ պահին ընկած էր զգացմունքի տակ, զգացմունքի՝ որի հետ այլևս չէր կարող հաշտվել։

Ցանկարծ նա բարձրացաւ, համարձակ քայլերով մօտ. պարտէզ և անյայտացաւ։

Անցաւ մի ժամ... անցաւ երկու. նա չէր վերադառնում։

Այն ժամանակ ես վեր կացայ և դուրս գալով տնից՝ քայլերս ուղղեցի դէպի ծառուղին, որով — ես դրանում չէի կասկածում — գնացել էր նա։

Շուրջս մթնեց, գիշերը մօտ է։ Սակայն ճանապարհի խոնաւ աւազի վրա, որը նոյնիսկ ալ-կարմիրն էր տալիս թանձրապատ խաւարի միջից, երևում էր կլորիկ մի ինչ-որ առարկայ։

Ես կռացայ։ Դա մի թարմ, հազիւ փթթած վարդ էր։ Երկու ժամ դրանից առաջ ես տեսել էի այդ վարդը նրա կրծքին։

Ես զգուշութեամբ վերցրի ցեխի մէջ ընկած ծաղիկը ու վերադառնալով հիւրասենեակ՝ դրի սեղանի վրա, նրա բազկաթոռի առաջ։

Ահա վերջապէս նա էլ վերադարձաւ՝ թեթև քայլերով անցնելով ամբողջ սենեակով՝ սեղանին մօտեցաւ։

Նրա դէմքը և սփրթնեց, և կենդանութիւն առաւ. արագ, ուրախ գրգիռով այս ու այն կողմն էին ընկնում նրա փոքրացած աչիկները։

Նա տեսնելով վարդը խլեց, նայեց նրա տրորված, կեղտոտված թերթիկներին, նայեց իմ վրա, և նրա աչիկները յանկարծ կանգ առան, արտասուքով փայլեցին։

— Ինչի՞ մասին էք լալիս, — հարցրի ես։

— Ահա այս վարդի մասին։ Նայեցէք, ինչ է պատահել նրա հետ։

Այստեղ ես մտածեցի մի խորիմաստ բան ասել։

— Ձեր արտասուքները կը լուանան այդ կեղտերը, ասացի ես վեհ արտասանութեամբ։

— Արտասուքը չէ լուանում, այլ այրում է, — պատասխանեց նա և, դառնալով դէպի բուխարին, ծաղիկը ձգեց հանգչող բոցի մէջ։

— Կրակը արտասուքից էլ աւելի կայրէ, — բացագանչեց նա ոչ առանց քաջութեան, և հրաշալի աչքերը, որոնք դեռ փայլում էին արտասուքից, ժպտացին համարձակ ու երջանիկ ժպիտով։

Ես հասկացայ, որ նա այրվել է։

Ցար. Ցարութիւնեան

Էջմիածին

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՀԱՄՄԷԴ

—

Սուլթան Մուհամմէդը, զգալով իր մահվան մօտենալը, ցանկացաւ մի անգամ ևս երևալ իր ժողովրդին՝ իր մեծութեան ամբողջ փառքով։ Նա հրամայեց իրան նստեցնել ոսկեայ գահոյքի վրա, որպէսզի կարողանայ տեսնել իր հեռու շրջապատը։

Գահի աջ կողմում, սանդուղքի մօտ նըստել էր իր աւագ որդին, գահի ոտների մօտ ծունկ էր չոքել երկրի իմաստուն իշխանը, առաջը կանգնել էին միւս զաւակները և երկրի տասներկու իշխանները։ Նրա առաջ անցուդարձ էին անում իր կանայք, ծառաները, պալատականները և իր ամբողջ զօրքը։ Նրա ամբողջ գանձը — ոսկի, արծաթ, ալմաստ, գոհար ու շատ թանգարժէք ակներ ու քարեր — փռված էր գահոյքի շուրջը որպէս հողակոյտ։ Արեգակի ճառագայթներն էլ փայլում ու շողշողում էին գանձի վրա և կուրացնում նայողի աչքը։

Սուլթանն իր գլխին փաթաթել էր ոսկեհուռ փաթթոց և ձեռին բռնել՝ իր գաւազանը։

Մուհամմէդը հայեացք գցեց իր գանձին և դարձաւ որդուն ասելով.

— Դու տեսնո՞ւմ ես իմ փառքը, իմ մեծութիւնն ու կարողութիւնը։ Գտնո՞ւմ ես դու բաւական՝ սրանցով մեծ կոչվելու։

— Թագաւոր, — պատասխանեց ժառանգը, — անհասանելի է փառքդ ու անչափ՝ կարողութիւնդ. և թող Աստուած երկարէ քո կեանքը։

— Ի՞նչպէս ես կարծում, — շարունակեց Մուհամմէդը, — շա՞տ կան երկրի վրա թագաւորներ, որոնք փառքով և կարողութեամբ ինձանից աւելի բարձր լինեն։

— Ոչ, երկրի վրա ոչ այդպիսի թագաւոր կայ, — պատասխանեց թագաժառանգը, — և ոչ էլ մի մարդ, որ իր փառքով ու կարողութեամբ կարողանայ համնել քեզ։

Այն ժամանակ Մուհամմէդը ասաց.

— Ես քո աչքում ամենամեծ, ամենակարող և հզօր մարդ եմ երևում երկրիս վրա, բայց իմացիր, որ մարդկային կարողութիւնը, փառքն ու մեծութիւնը ունայն բաներ են։ Կարող կը լինե՞մ, արդեօք, թէկուզ մի րօպէով, երկարել իմ կեանքը։ Կարող կը լինե՞մ, արդեօք, թէկուզ մի փոքր, մեղմացնել իմ մարմնական ու հոգեկան տանջանքները... Վա՜յ նրան, ով հոգով կապվում է այս աշխարհի անհաստատ իրողութեանը... Որդեակ իմ, միայն Աստուած է ամենակարողը, ամենահզօրն և ամենաանյաղթը։ Շուտով, շուտով ես կը լինեմ նրա գահի առաջ, և երկրիս առաջին տիրապետող հզօր իշխանը, իր անհուն փառքով ու կարողութեամբ, աւելի շատ կը դողայ նրա առաջ, քան ամենայետին ճորտը, որ դողում էր իմ գահի առաջ։

Ղևոնդ ք. Ցովսէփեանց

Թէմիր-Խան-Շուրա

կենտրոն. վարժարանի սրահում կազմված մի միտինգում ատենախօսներ շատ խիստ բառերով, անվայել դարձուածքներով և մինչև իսկ հայհոյանքներով արտայայտվեցին Մինասեանի դէմ։

Միտինգին ներկայ էր 400-ից աւելի ժողովուրդ։ Քուէարկվեց մի բանաձև, հեռագրով խնդրելու Միացեալ Ընկ. տնօրէն խորհրդին, որ կախակայված աշակերտները նորից ընդունվեն Վարժապետանոցում։

Սա լաւ, բայց հայհոյանքները աւելորդ չէ՞ն միթէ։ Միտինգը, ինչպէս երևում է, սարքել էին հնչակեաններն ու դաշնակցականները միացեալ։

Ի՞նչ լաւ գիտեն միաբանել մի երրորդը կործանելու համար, որովհետև Մինասեանին համարում են որպէս սահմ.-ռամկ. հոսանքի ներկայացուցիչ։

Ասում են, թէ Մինասեանը հրապարակ է իջնելու և հասարակութեան միտքը լուսաբանելու է Վարժապետանոցի այս կոնֆլիկտի հարցում։ Թէև «Վան-Տոսպ» թերթի խմբագրի հետ ունեցած իր տեսակցութիւնն ու յայտնած մտքերը, որոնք լոյս տեսան նոյն թերթում, հարցը լուսաբանելու բնոյթն ունէին, բայց այդ տեսակցութեան հրատարակումը միայն աղօտ կերպով էր պարզում հարցերը։ Լաւ կը լինէր, եթէ յետագայ լուսաբանութիւնը աւելի յստակ լինէր։

Մտրակ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԻՐԱՆ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆ

(Անմոռաց յիշատակին)

«Մեզ վուր սոխրծել է Աստուծ, Թուշունքի հանգն է սոխրծի, օր դադինը, օր ուտինք, էլ մեռնելիս անդերձի գլուխ ո՞վ ունէ»։ Կակուլի—«Պէպօ».

Հէնց այսպէս, օր աշխատեց, օր կերաւ կակուլու պէս ու մեռնելիս անդերձ անելու ոչինչ չունեցաւ։

Եւ իրօք, ինչ պէտք է թողնէր 30 տարի ուսուցչութիւն և դերասանութիւն անող մարդը, գաղափարական մարդը, թռչունի նման ապրող մարդը, նոր հոսանքներով տարվող մարդը, կենդանի մարդ-ուսուցիչը և մինչ մեռացութեան թատրոնի սիրահարը...

Հասաւ կէսօրին և ընտանիքով ճաշ չունեցաւ... «Արա, կէսօրի վախտ է, սուփրէն գցին, սաս, էլի, դօնաղ իմ էկի. ինչ ունիս ճաշին»... Գաբրիէլ ջան։

Այո, կեանքի կէսօրին Անդրանիկ Գիժ-Մօզին գնում է իր սիրած Գաբրիէլի մօտ։

Այլևս չը կայ Մանդինեանը, չը կայ կենսունակ Ալօն։ Չը կայ 30 տարի մանկավարժական և թատերական ասպարէզներում գործող Ամիրանը։ Թիֆլիսի հասարակութիւնը լաւ էր ճանաչում նրան իբր ուսուցիչ և տեսչի պաշտօնակատար Ներսիսեան դպրոցի. քանի-քանի սերունդներ է դաստիարակել, նրանց սիրտը ազնուացրել, միտքը յղկել իր կեանքը մաշելով։

Անշուշտ հազարաւոր աշակերտներ յիշում են նրա հումօրով լի դասաւանդութիւնը, յիշում են նրա անեկդօտները, յիշում են նրա պատմածները, նրա «դէդի բուլխի քիլէքը» և այլն։

Թիֆլիսի հասարակութիւնը ճանաչում է նրան նաև թատերասէր-դերասան 1879 - 81 շրջանի։

Քանի քանի անգամ կուշտ ծիծաղ է պատճառել հանդիսականներին իր մտածված խաղով։

Այո, Մանդինեանը բեմի սիրահար էր, բայց ոչ պրօֆէսիօնալ դերասան. սակայն թատերասէր լինելով շատ և շատ բարձր էր պրօֆէսիօնալ արտիստներից։

Սրա համար նա ունէր և լաւ պաշար, բարձր կրթութիւն, մտաւոր լաւ զարգացում, Մօսկվայի 60-ական թւականների թատրոնների և մեծ արտիստների շկօլան և տպաւորութիւնները, անշէջ սէրը և բնական հումօր։

Ահա սրանք էին նպաստում նրա ոչ-բրունազբօսիկ խաղին, և հանդիսատեսը նայելով նրան բեմի վրա՝ դժուարանում էր անուանել նրան թատերասէր և ոչ արտիստ։

Հայ թատրոնի 1879—81 փառաւոր շրջանում սա ունէր իր տեղը, խաղում էր սէրիօզ-կօմիկ դերեր. շատ բան կարելի է սովորել սրանից իբր արտիստից, և ես առիթ եմ ունեցել։

1886/7 թատրոնական սէզոնն էր. ես նոր էի սկսել դերասանութիւն անել. տաղանդաւոր Ադամեանը նոր էր վերադարձել Ռուսաստանում կատարած փառաւոր գաստրօլներից, մարած բեմը նոր էր կենդանութիւն ստանում. մշտական խումբը վերածնվում էր. ինձ վիճակված էր բռնել խմբի մէջ Մանդինեանի տեղը և խաղալ նրա դերերը, և կլասիկ պիէսների մէջ խաղալիս մի երկու անգամ դիմեցի նրան. ես թէև ծանօթ էի, բայց չը վստահացայ մենակ գնալ, խնդրեցի Գ. Ա.-ին, որ ինձ տանի նրա տունը։

Աշնան երեկոյ էր. մենք ուղևորվեցինք դէպի նրա բնակարանը՝ Եկզարխական հրապարակ, ներս մտանք տուն. նա ծիծաղեց, թէև ժպիտը նրա երեսից երբեք պակաս չէր։

— Գեղէմ, խաբար, դարդ կունենաս։

Ես մօտեցայ գրքերով և տետրակներով լի սեղանին, որի մօտ նա պարապում էր, և բարևեցի։ Նա նստեցրեց իրա դէմ և իր փեսայ Գ. Ա.-ին խնդրեց մի աւ ժամանակ զբաղվել լրագրով։

Երբ իմացաւ գալու նպատակս, որ ես պէտք է խաղայի Պոլօնիուսի դերը Համլետի մէջ, սկսեց հարց ու փորձ անել, աւելի լաւ է ասել՝ քննեց, տալով մի շարք հարցեր. հեղինակի դարը, պիէսի բովանդակութիւնը, գրուածքի իդէան, պիէսի վերլուծումը, գլխաւոր տիպերի յարաբերութիւնը, դերի բնաւորութիւնը, մի խօսքով՝ կատարեալ քննութիւն։ Ես մերթ կարմրում էի, մերթ պատասխանում, իսկ նա պակասը լրացնում և ուղղում։ Այս վերջացնելուց յետոյ՝ սկսեց հարցնել դերի պատրաստելու եղանակն ու ձևը և աղբիւրները։ Ես պատմեցի գիտցածս Սվիդինցօվից և մատնանիշ արի միւս ունեցածս աղբիւրները։ Մի շարք ուղղումներ տալուց յետոյ ծիծաղելով դիմեց փեսային վրացերէն (յաճախ սիրում էր խօսել վրացերէն).

— Գիգօ, ամաս բօ վխեդավ, չէմի թավի մագօնդէբա, չեմսավիթ իքցեվა (սրան որ տեսնում եմ, իմ գլուխն եմ յիշում, ինձ նման է վարվում)։

— Ամիրան, էս կացի էգզամենիխեթվիս խօմ ար մօվիդվանէ, գաաթավէ, բաղա (այս մարդուն քննելու խոմ չես բերել, վերջացրու, էլի), -պատասխանեց փեսան։

Ամիրանը կուշտ ծիծաղեց այս խօսքերի վրա և պատասխանեց վրացերէն, որ ուրիշ կերպ չի կարելի էս գործին մօտենալ. ժամը 11-ին մենք դուրս եկանք։

Անմոռանալի երեկոյ. յետագայ իմ բեմական գործունէութեան մէջ չեմ մոռացել Ամիրանի տուած՝ դեր պատրաստելու դեղատոմսը։

Երկրորդ անգամ նոյն սէզօնին դիմեցի դարձեալ Մօլիէրի «Դոն-Ժուանում» Սգանարէլի դերը խաղալիս. նոյն քննութիւնը. այս անգամ բացի դիտողութիւններից, ներկայացման գիշերը անձամբ եկաւ թատրոն և ցուցմունքներ արաւ գրիմի ու շորերի մասին։

Եւ այսպէս միշտ, կեանքի մէջ համաքչի, գործի մէջ վերին աստիճանի լուրջ և պահանջող։

Այնուհետև շատ առիթներ եմ ունեցել թէ Ներսիսեան դպրոցում ուսուցչութեանս ժամանակ և թէ բեմի վրա նրա հետ խաղալիս խօսել գեղարուեստի մասին։ Նա վառ գոյներով էր նկարագրում անցեալը. նա գիժ սիրահար էր թատրոնի. նա իսկապէս թատրոնի Գիժ-Մօզին էր և Գիժ-Մօզի էլ մեռաւ...

Գեղեցիկ է բացված վարդի թուփը, երբ ունի իր բլբուլը. երջանիկ է աշակերտը, երբ ունի դաստիարակող կենսունակ ուսուցիչ. բաղդաւոր է այն բեմը, որը ունի Ալօյի նման մտքով ու սրտով սիրահար։ Երկու ծանր խաչ էր կրում ուսերի վրա՝ ուսուցչութեան և դերասանութեան, և երկուսից էլ ոչ հեռու, այլ ճակատի վրա մի փշեայ պսակ, իսկ սառած ձեռքին մի դեղնած տետր յիշողութիւններով լիքը, սիրոյ դաւթարը, հայ թատրոնի ռեգիլները։

Ահա նրա հարստութիւնը, ահա նրա մահարձանը...

Իսկ ընտանիքին։

«Է՞հ, էլ մեռնելիս անդերձի գլուխ ո՞վ ունէ»... Գ. Միրզոյեանց

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆ

Ինչպէս կը վերջանայ ներկայ ուշացած ու խիստ անձրևոտ գարունքով սկսված երկրագործական տարին, կը լցնէ, արդեօք, գոնէ այս անգամ, հողագործ գիւղացու գոմն ու մարագը, ամբարն ու մառանը, թէ անցեալների պէս գիւղացին ստիպված՝ դարձեալ վաշխառուների շեմքը մաշելու պիտի դատապարտվի, որ՝ ինչ ասել կուզէ, ոչ ոքի համար ցանկալի չէ։

Սակայն, լաւ գիտենալով հայ գիւղացու, չարքաշ աշխատասէր լինելով հանդերձ, յետամնաց, տգէտ, օգտակար նորա մուծոյթից փախչող, հարկ եղած դէպքում անհրաժեշտ ծախս չը սիրող դատապարտելի և զզվելու չափ կծծիութիւնը, ակամայ յանգում եմ այն տխուր եզրակացութեանը, որ եկող աշնան վերջերումն ընթերցողը նորից պէտք է դժբաղդութիւն ունենայ կարդալու լրագրական էջերում յարատև տխուր և գանգատաւոր լուրեր գիւղացիական կեանքի մասին։ Այո, կը գրվեն ու կը կարդացվեն միմիայն կրկին մոռացվելու պայմանով, որից, ի հարկէ, գիւղացին ոչ մի օգուտ չի ստանայ և, որ աւելի ցաւալին է, չի սթափվի ու ձեռներէցութիւն ցոյց չի տայ գոնէ ապագայում զերծ մնալու դժբաղդ պատահարներից։

Ո՞վ է մեղաւորը. առանց վայրկեան անգամ վարանելու կասեմ կտրականօրէն, որ հէնց ինքը հայ գիւղացին է մեղաւոր իր զզուելի ժլատութեամբ և կծծիութեամբ։

Նա, նոյնիսկ ունևորը, իր երեխայի ուսման վարձը չի տայ կամովին, կը գրկէ գռեհկօրէն չարաճճի ծխական վարժապետին, կը ծաղրէ անձնուէր բժշկին։ Բայց թող փորձէ և մէկը հայ գիւղացուն ձրի բաժանել գիւղատնտեսական որևէ մի առարկայ կամ իրան բոլորովին անպէտք մի բան, և այն ժամանակ աչքդ բարի տեսնէ. ամբողջ գիւղն այնտեղ կը լինի ջուալ ու քթոց ձեռքերին, քեօխվան և դալալան խնդրողների առաջին շարքում կանգնած. այն հայ գիւղացին, որն իր հաւի ու ճուտի պատճառով 100 րուբլի կը ծախսէ՝ դրացու հախից գալու համար։

Միշտ և շարունակ այն է կարդում ընթերցողը, թէ հայ գիւղացին զրկվում է իր ամբողջ տարվայ աշխատանքից երկրի անբերրիութեան պատճառով, մշակելու ձևը չը գիտէ. թող սովորէ նորանոր, աւելի խելացի ձևերը, թող մասնագէտներ հրաւիրէ լաւ վարձատրելու պայմանով։ Սակաւ են դեռ ևս մեզանում գիւղատնտես մասնագէտներ, ճիշդ է, բայց եղածներիցն էլ չէ օգտվում հայ գիւղացին, որովհետև ծախսելու տրամադիր չէ՝ այսօրվայ ձուն էգուցվայ հաւից գերադասելու յիմար, բայց առաւել ժլատ դատողութեամբ։

Օրինակի համար՝ բերում եմ գիւղատնտեսական մի ճիւղը միայն՝ գինեգործութիւնը, որը, չը նայելով խիստ տարածված լինելուն, ողբալի կացութեան մէջ է գտնվում հէնց ներկայումս էլ, ոչ մի առաջադիմութիւն, ոչ մի օրինակելի նորութիւն չէ արել, այլ անշարժ, քարացած մնացել է, ինչպէս դարեր առաջ։ Ո՞ր երևանցին, գանձակեցին, շուլավէրցին կը կարողանայ պարծենալ, թէ 6—7 տարվայ լաւ գինի ունի իր մառանում. ի հարկէ, ոչ մէկը, որովհետև նրանց կարծած ամենաընտիր գինին ամենաշատը 3 տարի չէ դիմանում, փչանում, փչանում է, որովհետև նրանք գինեգործութեան տարրական, եւրօպական իմաստով, գիտութիւնը չունեն։ Նրանք գանգատվել գիտեն միայն, թէ «այս տարի գինին լաւ չէ ծախվում», «գինին լաւ որակի չէ», «գինին թթւեց, փչացաւ», ու այսպէս շարունակ։ Կամենում են, իսկապէս, լաւ գինիներ ստանալ թէ քանակով և թէ որակով. թող ուրեմն հմուտ մասնագէտ գինեգործ հրաւիրեն բաւարար վարձատրութեան պայմանով, ու այնուհետև տեղիք չեն ունենայ հիասթափուող ու լալկան երեխայի նման իզուր տեղը լալու, արտասվելու։ Թէև մասնագէտ գինեգործներ քիչ կան մեզանում, բայց եղածների շարքում ունենք խիստ հմուտ մասնագէտներ տեսական ու մանաւանդ գործնական տեսակէտով վերցրած և ձիգ տարիների ընթացքում իրանց՝ գնահատելի հմտութիւնը լիովին ապացուցած, և որոնք գինեգործութիւնն ուսումնասիրել են տարիների ընթացքում տեսականապէս և գործնականապէս գերազանցօրէն գինեգործ աշխարհում՝ Ֆրանսիայում։ Գանգատվել թոյլատրելի է միայն չեղած դէպքում, իսկ եղած միջոցներում չօգտվելը դատապարտելի յանցանք է։ Գուցէ կառարկեն ինձ, թէ 2 օրավար խաղողի այգի ունեցողն անկարող է մասնագէտ գինեգործ հրաւիրել թէկուզ ամենաշատը 1000 ր. վարձատրութեամբ։ Այո, համաձայն եմ, չեմ ժխտում. բայց եթէ դժուար է մէկի համար, անպայման հեշտ է մի տասնեակի, մի ամբողջ համայնքի համար, ինչպէս՝ օրինակ՝ Երևանի, Գանձակի, Շուլավէրի և այլն։ Չէ՞ որ սրանք լաւ սովորելով գինեգործութիւնը 1000 ր. միայն ծախսելով՝ մօտաւոր ապագայում տասնեակ հազարներ պիտի աշխատեն։ Կրկնում եմ նորից, չեղած ժամանակ գանգատվելը թոյլատրելի է, իսկ եղածից չօգտվելը՝ դատապարտելի յանցանք է։

Թող օգտվեն ուրեմն։

Մկրտ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Ծխական դպրոցների ուսումնական ծրագիրը

Վերջին ժամանակներս լրագրութեան մէջ կարդացինք, որ Էջմիածնի կենտրոնական ուսումնական յանձնաժողովի կողմից ուղարկված են հարցաթղթեր ծխական դպրոցների ուսուցիչներին, որոնցից պահանջվում է հաղորդել իրանց դիտողութիւնները և կարծիքները 1910 թ. հրատարակված պարտադիր ուսումնական ծրագրի նկատմամբ։

Երջանիկ բացառութիւն է կազմում այդ կողմից Երևանի թեմի ուսուցչութիւնը, որին և ուղղված է ակնարկածս հարցապնդումը։ Չը գիտենք, մի այդպիսի տարօրինակ հանգամանք դիպուածակա՞ն է մեր դպրոցական կեանքում թէ դիտաւորեալ, միայն փաստն այն է, որ Թուրքեստանեան երկրում պաշտօնավարող հայ ուսուցիչները անմասն են մնացել մի այդպիսի լուրջ և պատասխանատու ակտին մասնակցելու առիթից։

Թուրքեստանի քաղաքական և տնտեսական կեանքը ներկայացնում է բաւական տարբեր պայմաններ և պահանջներ, որոնց հանդէպ հայ հասարակութիւնն ևս ձգտում է իր դիրքը ճշդել, որոշել և կամ պարտաւորված է համակերպվել, եթէ նա, այդ հասարակութիւնը, չէ կամենում խեղճ ու անճար մնալ գիտութեան մրցման մէջ՝ այս տարագիր երկրում։

Արդ, եթէ Անդրկովկասում, հայութեան այդ կենտրոնավայրում, հրահանգված ուսումնական ծրագրի ծաւալը որոշ չափով անհամապատասխան է համարվում և անհրաժեշտութիւն է զգացվում բարեփոխել, վերամշակել այն, ապա դիւրին է մակաբերել, թէ ի՞նչ կարող է տալ մի այդպիսի, հապճեպ կազմված, ծրագիր երկրիս հայ աշակերտութեանը։

Եւ բնական է, որ շատ ուսուցիչներ ակամայից հարկադրված լինեն փոփոխել կամ յարմարեցնել ծրագիրը՝ համապատասխան զուտ տեղական պայմանների և տուեալ աշակերտութեան մտաւոր զարգացման մակարդակի և առաջադիմութեան։

Քննել ամբողջ ուսումնական ծրագիրը մեր նպատակից դուրս է և լրագրի սուղ էջերում անհնարին. միայն այստեղ մատնանիշ կանենք մի խիստ աչքի ընկնող հանգամանքի վրա, որը և գլխաւոր դրդապատճառն եղաւ յօդուածիս գրելուն։

Մեր համեստ կարծիքով՝ Թուրքեստանեան երկրի հայ դպրոցներում ոչ մի միտք չունի թւաբանութեան ուսուցումը մինչև վերջը հայերէն լեզուով անցնելը, որովհետև 2—3, ամենաշատը 4 տարի մեր ծխ. դպրոցներում սովորելուց յետոյ՝ աշակերտները գնում են բարձր պետական դպրոցների դռները։ Եւ ահա այստեղ առաջանում է բաւական հետաքրքրական տարօրինակութիւն. III, IV բաժանմունքի աշակերտները ընդունվում են նոյն տիպի պետական դպրոցի աւելի ցած բաժանմունքը սոսկ այն պատճառով, որ նրանք թւաբանութիւնից չեն կարողանում ռուսերէն պատասխանել։

Իսկ այս հանգամանքը քիչ խոչընդոտ չէ հանդիսանում, որ շատ ծնողներ աւելի բարւոք են համարում սկզբից և եթ իրանց զաւակներին ուղարկել պետական դպրոց՝ ապագայ դժուարութիւններից խուսափելու համար։

Եւ այս պարագայի տակ՝ մենք ոչ մի անյարմարութիւն կամ վտանգաւոր բան չենք տեսնում, եթէ երկրիս ծխական դպրոցներում թւաբանութիւնը կամ, առ հասարակ, մաթեմատիկան դասաւանդվի ռուսերէն լեզուով։

Ինձ կարող են առարկել, որ այդ դէպքում կը տուժի մայրենի լեզուի ուսուցումը, որը և կազմում է մեր ծխ. դպրոցների գլխաւոր նպատակը։ Սակայն չը պէտք է աչքաթող անել, որ առաջին՝ Կովկասի ծխ. դպրոցների ընթացաւարտները՝ յաճախ այն դէպս՝ յոյս ունեն մտնելու թեմական, Ներսիսեան դպրոցները և ճեմարանը, իսկ Թուրքեստանցի հայ մանուկը ո՞ւր գնայ, ո՞րտեղ դիմէ իր ուսման ծարաւը յագեցնելու, եթէ ոչ միայն պետական միջնակարգ դպրոցները։

Երկրորդ՝ թւաբանութեան դասաւանդումը կարելի է անցնել III բաժանմունքից սկսած՝ թարգմանական մեթոդով, հայերէնի հետ զուգընթաց։

Ծխական դպրոցներում տիրող խօսակցական լեզուն մայրենին է, բոլոր գիտելիքներն էլ անցնում են նոյն լեզուով. հետևապէս՝ մտցնելով այս կէտը (բացառապէս Կովկասից դուրս գտնվող վայրերի համար) ծրագրի մէջ, մենք ոչ մի վնաս չը կրելուց զատ՝ ծխ. դպրոցի աշակերտներին նախապէս ազատած կը լինենք ապագայ այն խոչընդոտներից, որոնք անխուսափելիօրէն ցցվելու են նրանց առջև՝ պետական դպրոցներ ընդունվելիս։

Եւ մեր այս առաջարկը բղխում է զուտ գործնական յարմարութեան տեսակէտից։

Մենտօր-Միրաժ

Ղզըլ-Արվատ

ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ *)

II

Մեծ-Ղարաքիլիսայի ծխական խառն դպրոցն, իր 60-ամեայ արդիւնաւէտ կուլտուրական-կրթական գործունէութիւնից յետոյ, այս տարվանից թևակոխում է մի նոր, անհամեմատ աւելի ապահով, անտեսական ճգնաժամերից աւելի ազատ, հասարակութեան տականքների անտեղի հալածանքներից աւելի պաշտպանված մի դարաշրջան, ուր նա պէտք է մեծ չափով զարգանայ և տարածի ժողովրդի լայն խաւերում լուսաւորութեան փրկարար կայծեր։

Գիւղական բազմամեայ դպրոցն, առանձնապէս վերջին եռամեակում, շնորհիւ հոգաբարձական և մանկավարժական կազմերի եռանդուն, համերաշխ և բեղմնաւոր գործունէութեան, յաղթելով բոլոր աննպաստ պայմանները, բաւական ընդարձակվեց, անհամեմատ առաջադիմեց և արժանացաւ հասարակութեան վստահութեան և մամուլի գովասանքներին...

1906—1908 եռամեակում դպրոցն ունէր մօտ 300 աշակերտ, 7—8 դասարան քառամեայ կուրսով, 8 դասատու և մօտ 3000 ր. բիւջէ։ Իսկ վերջին եռամեակում 500 աշակերտ, 10 դասարան վեց-ամեայ կուրսով, 11 դասատու և մօտ 7000 ր. բիւջէ։

Վերջին տարիներս որպէս պարտադիր առարկայ դպրոցում կատարվում էին մարմնամարզական ազատ վարժութիւններ։ Դպրոցի վերջին դասարանցիները սովորեցին կազմարարութիւն և մասամբ էլ կողովագործութիւն։

Դպրոցն ունի իր երգեցիկ և երաժշտական խմբերը։

Մանկավարժական կազմն երկու անգամ կազմակերպել է ծառատօնութեան հանդէսներ, որոնք լինելով մեր գաւառական յետամնաց կեանքի համար որպէս նորոյթներ՝ ահագին սենսացիա առաջացրին գիւղացիութեան շրջաններում։

Այս բոլորը կատարվել են այն ժամանակ, երբ դպրոցում տիրում էին հակամանկավարժական անտանելի պայմաններ, երբ դասատուն, ամեն կողմից կաշկանդված, հնաւորութիւն չունէր իր պարտականութիւնը բարեխղճաբար տանելու։

Սեբաստ-եղայրների կրթական ակտը բացեց դպրոցի համար գեղածիծաղ, փայլուն ապագայի դուռը, իսկ քրտնաջան ուսուցչի համար՝ գործելու, դպրոցին և հասարակութեան օգտակար լինելու տանելի միջավայր։

Այժմ մնում է, որ հասարակութիւնը, անհատական խոշոր նուիրատուութիւնից խրախուսված, իր սեփական միջոցներով շատացնի դպրոցի մշտական եկամուտները, բարձրացնի բիւջէն, և այդպիսով ընդմիշտ վերացված կը լինեն այն բոլոր ոչ պակաս էական աչք ծակող դեֆեկտները, որոնք շարունակ անդրադարձել են դպրոցի խաղաղ կեանքի և առաջադիմութեան վրա։

Աւելորդ չեմ համարում թւել դպրոցի հասունացած կարիքներից մի քանիսը։

Միթէ ժամանակ չէ, որ դպրոցի թունաւոր մթնոլորտում մաշվող-հիւծվող ուսուցչի դառն աշխատանքը գոնէ բաւարար չափով վարձատրվի. նա ազատվի կիսաքաղց դրութիւնից, մի փոքր շունչ քաշի անվերջ դեֆիցիտներից, մարդավայել ապրի, իր հոգեկան-մտաւոր պահանջներին բաւարարութիւն տայ և դրվի անտեսական այնպիսի պայմաններում, որ հնարաւորութիւն ունենայ բացառապէս ծառայել իր պրօֆէսիային։

Դպրոցի առաջադիմութիւնը գլխաւորապէս կախումն ունի իր գործչի բարեխղճութիւնից, իսկ միանգամայն անարդարութիւն է բարեխղճութիւն պահանջել այն դէպքում, երբ տաժանակիր չարչարանքի փոխարէն իբրև հատուցումն տրվում են միայն ողորմելի փշրանքները, սև կոպէկներ...

Դպրոցը չունի վայելուչ կահ-կարասիք, մանկական հարուստ գրադարան, ֆիզիկական կաբինետ, դասական պիտոյքներ, արդուզարդ և այլ անհրաժեշտ իրեր։

Այս բոլոր անյետաձգելի կարիքներն իրականացնելուց յետոյ, նոր վստահ կարելի է ասել, որ կրթական գործն ապահովված լինելով՝ պէտք է անպայման տայ փառաւոր արդիւնք։ Մ. Ղազարեան

Մեծ-Ղարաքիլիսա

*) Տես «Մշակ» № 118.

ՎՐԱՑ ԿԵԱՆՔԻՑ

Վրաց «Թեմի» շաբաթաթերթում տպված մի յօդուածից տեղեկանում ենք, որ մի խումբ վրացի ինտելիգենտ անձանց նախաձեռնութեամբ Թելաւ քաղաքում հիմնվել է մի շատ օգտակար և համակրելի նոր ընկերութիւն «Թուշ-Կախէթի երկրագործական մեքենաներ և գործիքներ արտադրող միութիւն» անունով։ Ընկերութեան նպատակն է հնարաւորութիւն տալ տեղային գիւղացիներին կատարելագործված մեքենաներով և գործիքներով պարապելու գիւղատնտեսութեամբ։

Սրա համար ընկերութիւնը իրաւունք ունի վարձել կամ ունենալ սեփական գործիք-մեքենաներ վարձով տալու այն գիւղացիներին, որոնք կարիք կունենան այդ գործիքներին։ Ընկերութիւնը հիմնում է մասնագիտական կուրսեր, դպրոցներ, արհեստանոցներ և փորձնական աշխատանոցներ։ Անդամ կարող են լինել, առանց սեռի խտրութեան, Թիոնէթի և Դուշէթի գաւառում ապրող գիւղատնտեսութեամբ պարապողները, 300 ր. անդամավճարով և 5 ր. սկզբնավճարով։ Եկամուտի զուտ արդիւնքի մի մասը գործադրվում է յիշեալ գիւղերի գիւղատնտեսութիւնը բարելաւելու գործի վրա։ Ընկերութիւնն արդէն մի տարի է, ինչ գործում է, և ձեռք է բերել շոգեշարժ ջրաղաց. Ալվան գիւղում ունի գիւղատնտեսական արգիւնաբերութեան պահեստ։ Ունի նաև կալսելու մեքենայ «Շուալէ որդի» գործարանի պատրաստած, որի առաւելութիւնը նրանում է կայանում, որ պատրաստում է և դարմանը։ Առ այժմ գործում է երեք բայօնում՝ Ալվանի, Ախմեթի և Վաշնայի։ Մտադրութիւն կայ ձեռք բերել նաև Գօվարդի գութաններ, որոնք հողը շուռ են տալիս $1^1/_2$ արշին խորութեամբ։

Ընկերութիւնը մտադիր է յետամնաց երկրագործութեանը նիւթական օգնութիւն ևս հասցնելու։ Բարեկամ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Դպրոցների սով

Բագու, 28 մայիսի

Տեղիս թուրք ծնողները դիմել են ուր հարկն է մի խնդրագրով, որպէսզի թուրքուհիների համար առանձին դպրոց բացվի միջնակարգ դասընթացքով, ուր միմիայն թուրքուհիները սովորեն։

Թէև մեր հարևանները իրանց աղջիկներին կզլխացրած են ուզում կրթել, բայց և այնպէս ուրախալի է, որ մտածում են իրենց քնքոյշ սեռի կուլտուրական առաջադիմութեան համար։

Ուղղակի դպրոցների սով է. ուսումն. տարվայ վերջն է, հազարաւոր աշակերտներ, աշակերտուհիներ ամբողջ տարին պատրաստվել են, ծանր ծախքերի տակ ընկել, որպէսզի մայիսին քննութիւններ տալով ընդունվեն դպրոցներ, սակայն դրանց 20%-ը հազիւ է ընդունվում տեղ չը լինելու պատճառով, չը նայելով որ փայլուն քննութիւններ են տալիս։ Այս ամիս առևտր. դպրոցի համար 54 նոր աշակերտներ քննութիւն տուին և փայլուն կերպով ցոյց տուին իրանց պատրաստված լինելը, բայց դրանցից, տեղի սղութեան պատճառով, ընդունվեց միայն 15 հոգի։ Ի՞նչ պիտի լինի մնացեալի դրութիւնը։ Դեռ դա մայիսն է, և այն էլ մի դպրոցում։ Շուտով կը լինի սեպտեմբերը, կը գան նոր քննութիւն տուողներ մի շարք դպրոցների հա-

[illegible]

[illegible]

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան [illegible]

[illegible] 40,000 ռուբլի։

◆ [illegible] 15,390 ր. [illegible]

◆ [illegible]

[illegible] բաժին է ձեռք բերել [illegible] րեա կառուցանելու համար։

◆ Սօլօլակի թունելը կառուցանող ինժեներ Կ. Խատիսեան եկել է Թիֆլիս թունելի կառուցման գործը առաջ տանելու համար։

◆ Յունիսի 8-ին Հրէական Բարեգ. Ընկ. շինութեան մէջ կայանալու է ժողովրդական հրէական համերգ Ֆրենկէլի ղեկավարութեամբ։

◆ Վերադարձան Մոսկվայից ազնուականութեան նահ. պարագլուխ Կ. Աբխազին և Բորչալուի գաւառական պարագլուխ Սագինովը։

◆ Թիֆլիսի դատաստանական պալատի աւագ նախագահը յանձնարարել է ինժեներ Միցկեվիչին կազմել Գանձակի նահանգական դատարանի շինութեան համար կառուցման նախահաշիւն ու նախագիծը։

◆ Թիֆլիս է վերադարձել Աբէլեան-Արմէնեան դերասանական խումբը։

◆ Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Նոր լոյս տեսած հայոց լեզուի առաջին տարվայ «Մեր Դպրոցը» դասագրքից՝ հետաքրքրվող ուսուցիչ-ուսուցչուհիների ծանօթութեան համար յատկացված է մի որոշ քանակութիւն։ Ցանկացողները յունիսի 4-ից կարող են դիմել Միքայէլեան փողոց № 36 «Նոր-Կեանք» գրախանութը և ստանալ մի-մի օրինակ»։

◆ «Баку» թերթը տեղեկացել է, որ Ս. Թաղիանոսեանը խոստացել էր Անանիա արքեպիսկոպոսի հետ միասին գլուխ կանգնել Բագւում դպրոցական ֆոնդի հանգանակութեան։ Բայց Թաղիանոսեանի հետ պատահած դժբաղդութեան պատճառով (նա վայր է ընկել աւտօմօբիլից և ստացել է ջարդուածքներ) այդ գործը յետաձգվելու է աշնան։

◆ Գանձակի նահանգի Կարեագինօ գիւղում հիմնվում է գաւառական պետական գանձատուն։

ԼՈՒՐԵՐ ԲԱՆԱՆՑԻՑ

Բանանց, 29 մայիսի

◆ Մայիսի 28-ին Բանանց գիւղացի կիսախելագար Աւ. Ջալլադեանը ցերեկով իր տան մէջ սուր դանակով կտրել է իր կոկորդը և իսկոյն մահացել։ Տեղիս պրիստաւն այդ մասին ստանալով տեղեկութիւն՝ եկաւ, արձանագրութիւն կազմեց և հրամայեց մարմինը թաղել։

◆ Տեղիս ծխ. դպրոցի քննութիւնները վերջացան և աշակերտները արձակվեցին։ Աւարտել են 9 հոգի։

◆ Մայիսի 26-ին ծխ. դպրոցի ուսուցչական կազմը ներկայացրեց աշակերտական գրա-թատերական երեկոյթ։ Հանդիսականները ուսուցիչներին շնորհակալութիւն յայտնեցին։

◆ Այս տարի եկւոր ամարողների թիւը անցեալ տարվանից առատէն աւելանում է, և անցեալ տարվայ եկւոր ամարողները կրկին գալով յայտնում են, որ Բանանցի օդն ու ջուրը առողջական տեսակէտից մեծ օգուտներ է տալիս։

◆ Ամառվայ համար գիւղիս կառավարութիւնը արդէն պատրաստել է բուլվար։

Վռամ Եպիսկոպոսեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 1 յունիսի

Թիֆլիսի հայ գրաշարները, ի նկատի առնելով իրանց մի թոքախտաւոր ընկերոջ անել դրութիւնը և հնարաւորութիւն չունենալով անհատական միջոցներով մի զգալի օգնութիւն հասցնել, որոշել են յունիսի 6-ին Հավլաբարի Նախկին Արաքսեանի թատրոնում դերասանների մասնակցութեամբ մի ներկայացում կազմակերպել ի նպաստ վերոյիշեալ հիւանդ գրաշարի։

Յոյս ունենք, որ ինտելիգենտ հասարակութիւնը և մասնաւորապէս հայ գրականագէտները չեն զլանայ իրանց բարոյական և նիւթական աջակցութեամբ նպաստել մի հիւանդ աշխատաւորի բժշկութեանը։

Խաղում են «Խռանում» և «Սօնայի նշանդրէք» պիէսները։

Ի դիմաց մի խումբ գրաշարների՝

Խ. Տ.-Ց.

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Բալկանեան նոր բարդութիւնների պատճառով Սազօնովը այլ ևս հանդէս չէ գալու Պետական Դումայում ռուսական արտաքին քաղաքականութեան մասին։

◆ Կոկովցեվը յայտնել է, որ քանի ինքը կանգնած է իշխանութեան գլուխ, հակառակ աջակողմեանների և ազնուականութեան բուռն ջանքերի, Պետական Դուման չի արձակվի։

◆ Լուրերի համաձայն Ռուսաստանի և Աւստրիայի յարաբերութիւնները նորից սուր կերպարանք են ստացել այն առիթով, որ Ռուսաստանը ձգտում է Ռումինիային թեքել եռապետեան համաձայնութեան կողմը։

◆ Սոֆիայից հեռագրում են, որ սերբ-բուլղարական յարաբերութիւնները այն աստիճան սուր կերպարանք են ստացել, որ միակ միջոց պատերազմը խափանելու համար ներկայանում է մեծ պետութիւնների անմիջական միջամտութիւնը։ Անգամ Թագաւոր Կայսրի նամակը իր ցանկալի ազդեցութիւնը չը գործեց երկու տէրութիւնների ներկայացուցիչների վրա։

◆ Բուլգարիան ափաշկարա յայտնեց, որ մազ անգամ զիջման ճանապարհով չի ընթանայ, որովհետև Ռուսաստանը պաշտպանում է սերբիական շահերը։ Երկիւղ կայ դիպլոմատիական կապերի խզման Ռուսաստանի և Բուլգարիայի միջև։

◆ Եռապետեան համաձայնութիւնը պատրաստվում է պաշտօնապէս միջամտել բալկանեան միջադէպին։

◆ Սերբիան շվէյցարական Կարմիր Խաչից խնդրել է ուղարկել բժիշկ-վիրաբոյժների խմբեր։

◆ Մահմուդ-Շէֆքէթ-փաշային սպանողներից մինը սրճանարանատէր Թէվֆիկն է, միւսն ոմն Կապոնդին։ Առաջինը կալանաւորվեց զէնքը ձեռքին։

◆ Մահմուդ-Շէվքէթ-փաշային սպանողները Նազըմ-փաշայի վրէժը լուծելու կազմակերպված կուսակցութեանն են պատկանում։ Կ. Պոլսում կարծում են, որ դաւադրութիւնը կազմակերպել են Քեամիլ-փաշայի կողմնակիցները։ Կ. Պոլսում պետական նոր յեղաշրջումը հնարաւոր է համարվում ընդդէմ երիտասարդ-թիւրքերի։

◆ Բեռլինի Թիւրքաց դեսպանատունը հերքեց Թիւրք-բուլգարական պայմանագիր կնքելու լուրերը։

◆ «Б. В.»-ի ասելով, մինիստրների խորհրդի օրակարգից հանված է մամուլի նոր օրինագիծը, որի քննութիւնը յետաձգված է աշնանը։

◆ Կովկասի պարսից գեներալ-հիւպատոսը, համնելով Վարշավա արտաքին գործերի մինիստրի հետ, հերքում է լրագրական այն տեղեկութիւնները թէ իբր Ռուսաստան են գնացել քաղաքական յանձնարարութեամբ։ Նրա ասելով, արտաքին գործերի մինիստրը արտասահման է մեկնում առողջութիւնը վերականգնելու համար և ներկայումս հանգստանում է Վարշավայում։ Իրողութիւնը այն է, որ երկուսով մեկնում են Պարիզ, ուր ներկայումս գտնվում է էքս-շահ Մահմէդ-Ալին։ Գնացողները անցնելու են Բեռլինի վրայով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

31 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Վիրիցա կայարանում ապրանքատար գնացքը ընդհարվեց ճանապարհորդականի հետ՝ սխալ ուղեփոխութեան պատճառով. երկու շոգեմեքենաներ ջարդվեցին, 5 վագօն ևս փշրվեցին. լրջօրէն վիրաւորվեցին 6 մարդ ծառայողներից և 9 հոգի ճանապարհորդներից։

Մինիստրների խորհուրդը որոշեց օրէնսդրական հաստատութիւններին ներկայացնել պետական ոստիկանութիւնը վերակազմելու նախագիծը։

Տեղեկատու բիւրօն յերիւրանք ու մտացածին է յայտարարում Պետական Դումայի արձակման մասին տարածված լուրերը։

Մինիստրների խորհուրդը որոշեց Պետ. Խորհրդի երկրորդ առեանին ներկայացնել միջլին կովկասեան երկաթուղային ընկերութիւն կազմելու առաջադրութիւնը։

Մինիստրների խորհուրդը անընդունելի գտաւ Դումայի անդամների օրէնսդրական առաջարկագիրը՝ վերաբերեալ Պետ. Խորհրդի և Դումայի մասնաժողովների նիստերի հաշւետուութիւնները մամուլում հրատարակելու կարգին։

ՊԵՏՐՕՊԱՎԼՕՎՍԿ (Կամչատկա)։ Գտնվեցին հողի մէջ թաղված կրկին 96,500 ր. նոյեմբերին տեղիս պետական գանձատնից յափշտակված դրամներից։

Խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ „ОДОБРИНЪ"
Только МИХАИЛА ЛЕБЕДЕВА
Съ надписью „Этикетъ утвержденъ правит.".
Это средство уничтожаетъ совершенно въ нѣсколько днѣй застарѣлыя мозоли и бородавки съ корнемъ.

Главный складъ: Кавказское Т-во Торговли Аптекар. Товарами—Тифлисъ, Баку, Батумъ
(կ.) 177. 0—11

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
Թիֆլիսի մի խումբ ուսուցիչների կազմած
Հայոց լեզուի առաջին տարվայ
ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ
որն ամփոփում է իր մէջ՝
1) Ձեռագիր այբբենարան,
2) Ընթերցարան և
3) Արտագրութեան ձեռագիր պարզ օրինակներ։
Դասագրքի ամբողջ նիւթը նորութիւն է և զարդարված բազմաթիւ նկարներով։
Գինն է 25 կոպ.
Ճանապարհածախսով 30 կոպ., որ կարելի է ուղարկել պոստի մարկաներով։
Դիմել՝ բոլոր գրախանութներին։ Պահեստը՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Новая Жизнь», Л. Карапетянцу.
հ. կ. 453. 3—1

ՄԱՆԳԼԻՍՈՒՄ
Պիսկարսկայա փողոցի վրա, անտառի դիմաց, տրվում է Ե. Ծատուրեանի ԱՄԱՌԱՆՈՑԸ—բաղկացած 6 սենեակից՝ ամեն յարմարութիւններով և սարք ու կարգով (պիանինօ)։ Պայմանների մասին տեղեկանալ Թիֆլիսում, Դվորցովայա փողոցի վրա, Ե. Ծատուրեանի դէպօյում։
456. 4—1

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՈՒՍՈՒՑԻՉ
Հայոց լեզուի և առարկաների համար, որը պէտք է վարէ նաև եկեղեցական խմբապետի պաշտօն։ 26—28 դաս, վարձատրութիւնը 600 ռուբլի։ Դիմել՝ Петровскъ. (Дагест. обл.) Армянскому церковно-приходскому Попечительству.
448. 4—3

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑԸ
ՄԵԿՆԵՑ ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿ
(Կովկաս. հանք. ջրերը)։
Հիւանդների ընդունելութիւնը «ՌՕՍՍԻԱ» հիւրանոցում։
(օ. մ.) 377 100—99

Ամուր երասանակներ

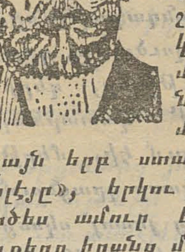

Ուղարկում եմ իմ լուսանկարը ի յիշատակ իմ ազատութեան սեռ. թուլութիւնից, որը 22 տարի շարունակվում էր։ Շատ և շատ ույժ և սպէրմին եմ կորցրել այդ ժամանակամիջոցում։ Երբէք յոյս չունէի իմ քայքայված կազմուածքը վերականգնելուն, սակայն երբ ստացայ Ձեզանից «Բիօլա-Լաւէյր», երկու շաբաթվայ ընթացքում կարծես ամուր երասանակներ առան իմ ձեռքերը իրանց մէջ։ Անհուն և ռուսական շնորհակալութիւն։ Խորհուրդ եմ տալիս բոլոր թուլակազմներին և քայքայված կազմուածք ունեցողներին՝ Ձեր ոսկեմել թանգագին ֆիրմային դիմել։ Գ. Բարանով։

Եթէ Դուք հիւանդ էք ընդհանուր կամ սեռական թուլութեամբ, ունէք գլխացաւ, անքնութիւն, աբեան պակասութիւն, տանջվում էք օնանիզմից ու նրա հետևանքներից, ունէք փախկոտութիւն, բոյլ յիշողութիւն, վեներակ. հիւանդ. հետևանքներ, եթէ Դուք ջղային էք, գրգռվող, յոգնած—խնդրեք դեղատանը մի տուփ «Բիօլա», սակայն իսկական «Բիօլա-Լաւէյ»։ Դուք փայլուն հետևանքներ կը ստանաք։ Դա յայտնի դեղ է նէվրաստէնիայի դէմ և միանգամայն անվնասակար է։ Տեղեկ. համար կարելի է դիմել՝ С.-Петерб., отд. 3 частн. почтов. ящ. № 371.
(20) (П. 81580) 2—1

Ուսումնարանական կահկարասիներ

Մեծ քանակութեամբ աշակերտական նստարաններ և գրատախտակներ մաքուր կարագաչի փայտից շինված. ծախվում են ամենաէժան գներով։ Հարցնել՝ Окоевская ул. № 23. 4 уч. մանրավաճառի խանութում։
452. 4—1

Թիֆլիսի Կենտրոնական Գրավաճառանոցում

ստացվել են արդէն ՕՐՄԱՆԵԱՆԻ „ԱԶԳԱՊԱՏՈՒՄ" աշխատութեան 9-րդ և 10-րդ պրակները։
Ստացված է նոյնպէս նոյն այդ աշխատութեան Ա. մասը—առաջին 10 հատորը մի գրքի մէջ, մինչև 1221 տարին կամ «Երկրորդ Պահլաւունիներուն վերջը»—գինը 5 ր.
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է։
Կարելի է ստանալ և հատ-հատ։
Նոյն տեղը վաճառվում է Հայոց կրկնակի յօբելեանների առիթով կազմած ԹԷՈԴԻԿԻ «Տիպ և Տառը», շքեղ հրատարակութիւն, անկազմ 2 ր. 60 կ.
Նոյնը կազմած . . 4 ր. 20 կ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Центральная книжная торговля, С. П. Теръ-Израеліанъ.
454. 1—1

Կովկ. Հայոց Հրատ. Ընկ.

Լոյս տեսաւ Դ. ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ
«ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»
Հեղինակի պատկերով։ Գինն է 50 կոպէկ։
Դիմել՝ Тифлисъ. Кавказское Армянское Издательское Общество, Бебутовская ул. № 25, Թիֆլիսի և գաւառական գրախանութներին, Ընկ. ճիւղերին և աշխատակից անդամներին։
ա. օ. 442. 5—4

Չափահասների համար

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ
Բժշկ. Ֆէլդշէր Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆԻ
1) «Գաղտնի հիւանդութիւնների բժշկարան» (կանանց և տղամարդկանց վեներական և այլ ցաւեր), բազմաթիւ բեցեպտներով, խորհուրդներով և նկարներով։ Անհրաժեշտ բժշկարան է ամեն մի չափահաս մարդու համար, նամանաւանդ այնտեղ, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Լեզուն շատ պարզ ու ամենքին հասկանալի։ Գինն է 50 կ.։
2) «Տրիպեր (սուսանակ) եւ նրա բժշկութիւնը» բեցեպտներով, բազմաթիւ խորհուրդներով ու նկարներով։ Գինն է 20 կ.։
3) «[illegible]», խիստ ծիծաղաշարժ վոդևիլ միմիայն չափահասների համար։ Գինը 20 կ.։
4) «Սոնայի նշանդրէքը» յայտնի վոդևիլը, շատ ծիծաղաշարժ 2-րդ հրատարակութիւն։ Գինը 15 կ.
5) «Միւսնոյն գագաղում», պատմուածք հայ-թիւրքական կռիւներից. գիւղերի նկարներով Գինը 7 կ.։
6) «Բաճճի կենսագրութիւնը», պատկերով։ Ամենքին հասկանալի գրված։ Գինը 10 կ.։
Ուղարկում եմ բոլոր գրքերը միասին։ Պահանջողները պէտք է առաջուց գրկեն գրքերի գինը մարկաներով՝ ճանապարհած ծախսը՝ բոլոր գրքերը միասին—17 կոպ. (Անպայման՝ զակազնոյ)։ Հասցէն՝ Тифлисъ, Семеновская ул. № 9. Медицинскому фельдшеру А. Г. Есаянцу.
(հ. կ.) 44. 100—39

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով
Հաշւապահական Կուրսեր
ամառային պարապմունքներով
ՅՈՎՀ. ԶԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ
Ընդունելութեան քննութիւնները մայիսի 30-ին և 31-ին։
I Թումանովսկայա փ. սեփ. տ. № 13 (առ. ժ. 9—2-ը)
Միխայլովսկի պր. № 53 (երեկ. ժ. 6—8-ը)։
ե.հ.կ. 382. 10—9

ՏՐՎՈՒՄ Է ՓՈՒՌԸ
(10-րդ քաղաքամասում, Զօզօլևսկայա փողոցի վրա տուն Լօրաչևի, № 40)
երկու վառարաններով, բոլոր պատկանելիքներով և երկու փորսունկայով։ Հարցնել նոյն տեղը Լօրաչևին։
կ. 437. 2—2

Լոյս տեսաւ պատկերազարդ

«ԾԻԾԱՂԱԲԵՐԻ» մէջ մտնում են՝ Հայնէ, Բիսմարկ, Պուշկին, Պարոնեան, Պըր-Պուղի, Մօլլա Նասրէդդին և ուրիշ ազգային ու օտար զուարճախօսներ։
200-ի չափ ընտիր անեկդոտներ, 128 երես։
Գինն է 30 կոպէկ։
Պահեստը մեզ մօտ. մեզանից գումարով գնողներին մեծ զեղչ՝ նայած պահանջի քանակին։ Դիմել մեր մշտական հասցէով՝ Тифлисъ, Лысогорскій переулокъ, № 6. Хачатуру Хачатуряну.
Դիմել նաև գրավաճառներին։
(հ. կ.) 329. 20—11

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ի յիշատակ հայ գրերի 1500-ամեակի և հայկական տպագրութեան 400-ամեակի
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԵԼՈՒ Է
Հայերէն հրատարակութիւնների ցուցահանդէս
որ պէտք է բացվի Թիֆլիսում 1913 թ. հոկտ. 6-ին և տևելու է մինչև նոյն ամսի 12-ը։
Ուստի խորհուրդը խնդրում է պ. պ. հեղինակներին, հրատարակիչներին, տպարանատէրերին և ամեն մի հայի՝ ուղարկել Ընկերութեանս հայերէն ամեն տեսակ հրատարակութիւններ, հայկական վիմատիպ պատկերներ և քարտէզներ։
Այն հրատարակութիւնները, որ կը նուիրվեն Ընկերութեանս և կամ դրամով ձեռք կը բերվեն, ցուցահանդէսից յետոյ պիտի պահվեն Ազգագրական Ընկ. մատենադարանում, որ այդպիսով դառնալու է մի մնայուն յուշարձան հայ գրերի և տպագրութեան, իսկ սոսկ ցուցադրվելու նպատակով ստացվածները կը վերադարձվեն տէրերին։
Ամեն ինչ պէտք է ուղարկել այս հասցէով. Армянскому Этнографическому Обществу. Тифлисъ.
Խորհրդի նախագահ՝ Ս. Մելիք-Ազարեան
Անդամ-քարտուղար՝ Ե. Լալայեան
(կ.) 65. 10—9

ԿԱՐՈՒՁԵՒԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
տղամարդկանց եւ կանանց հագուստեղէնի
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՁԵՒՈՂ-ՎԱՐՊԵՏՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Աշակերտ. և աշակերտուհիների ընդունելութիւնը ամառային գրուպպայի մէջ յունիսի 4-ից։ Պարապմունքները կատարվում են ընկ. կողմից կատարելագործված կօօրդինատ սիստեմով։ Ակադեմ. ամբողջ կուրսը աւարտողները ստանում են ձևող-վարպետի պաշտօն։ Մանրամասն ծրագիրը ուղարկվում է ձրի։ С.-Петербургъ. Невскій пр., 67. Тел. 482—30. Правленіе.
կ. (П. 83966) 2—2

ՄԻ ՆՈՐ ՁԵՌՆԱՐԿ „ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ" ՍՈՎՈՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ԱՌԱՆՑ ՈՒՍՈՒՑՉԻ։
Լոյս տեսաւ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՇԷՔԵՐՋԵԱՆԻ
«ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄՏՔԻ ԲԱԶԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ» գիրքը։
Այս ձեռնարկով ամեն ոք կարող է սովորել հիպնօտիզմ, նրա պատմութիւնը և օրէնքը։ [illegible]
ՄԵՐ ՄՏԱՒՈՐ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆՐԱՆՑ ԳՈՐԾԱԾԵԼՈՒ ԿԵՐՊԵՐԸ.— [illegible]
Գրքի արժէքի և ուրիշ բացատրութիւնների համար դիմել նամակով հետևեալ հասցէով.—Ռուսաստանից. Арутюнъ Шекерджянъ, 22 Гановская, Тифлисъ. Արտասահմանից. Haroutun Shekergian, 22 Ganovskaya, Tiflis, Caucasus, Russia.
(կ.) 385. 25—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный